

אלול תשפ"ו
אוגוסט 2026

עברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים ולתושבים חוזרים

שאלון 75274 (החוזר מבוסס על הנחיות חוזר מפמ"ר כללי)

חוזר זה מיועד לנבחנים אינטרניים, לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה בבחינת הבגרות בעברית הזכאים להיבחן בשאלונים לעולים חדשים ולתושבים חוזרים, על-פי [הגדרות](#) משרד החינוך.

1. הוראת עברית לעולים חדשים ולתושבים חוזרים בחטיבה העליונה

התלמידים העולים והתושבים החוזרים מצויים בתהליך של השתלבות חברתית ותרבותית בארץ. השליטה בשפה העברית חיונית לבנייה של דימוי עצמי חיובי ולהצלחה מקצועית בהמשך דרכם. בעבור העולים העברית כשפה שנייה נלמדת בסביבה הטבעית שבה היא משמשת ובמסגרת הלימודית, ורכישתה מיועדת להשגתן של מטרות חברתיות וחינוכיות.

פריסת התכנים בחטיבה העליונה מבוססת על ההנחות ששפה נרכשת באופן ספירלי, והרוכשים את העברית כשפה שנייה אינם נמצאים באותו שלב שכן משך זמן שהייתם בארץ שונה. לכן נוספת גם השונויות בין התלמידים העולים מבחינה אישית, חברתית, לימודית, תרבותית ולשונית.

בתוכנית 30% יוערכו העולים בעיקר באופנות הדבורה על-פי עולמות השיח המופיעים בתוכנית הלימודים עברית כשפה שנייה (תשס"ט). אופנות זאת מחייבת את הטמעת הכשירות התקשורתית בשפה ומצריכה הבנה של מאפייני הסוגות השונות, הכפופים למטרותיהן. בתוך כך הלמידה וההערכה יתמקדו גם באופניות האחרות: האזנה, הבעה בכתב והבנת הנקרא; אלו, כמו גם הנושאים הדקדוקיים, ישמשו מנוף לפיתוח ההבעה בעלפה וליכולת ליצירת תקשורת יעילה בכיתה ובחברה. ההערכה בתוכנית 70% תכלול הבנת הנקרא, הבעה בכתב בדגש על כתיבה ממזגת, וכן ידע דקדוקי בדגש על מאפייני הפונקציונליים המשרתים את השליטה בשפה, את ההבנה ואת ההבעה.

עקב הספירליות המאפיינת רכישת שפה בכלל ואת תחום הדעת עברית בפרט תהיה חפיפה בין תכנים בתוכנית 30% לתכנים בתוכנית 70%. ההבחנה תתבטא באורך הטקסטים לקריאה ובמורכבותם בתחום הבנת הנקרא ובמורכבות תהליכי הכתיבה והיקפיה בתחום ההבעה בכתב. (חשוב שהטקסטים הניתנים לתלמידים העולים החדשים יהיו מעובדים ומותאמים לרמתם מבחינה טקסטואלית ודיקטטית, לפיכך לא נכון יהיה להשתמש בטקסטים המיועדים לדוברי עברית שפת אם בשכבות גיל צעירות יותר).

2. המטרות המרכזיות של הוראת העברית כשפה שנייה בחטיבות העליונות

- שיפור הכשירות האוריינית הדבורה והכתיבה בשפה העברית על-פי [תכנית הלימודים בעברית](#) ובהתאמה ליעדי משרד החינוך כדי לאפשר לילדים שעברית אינה שפת אימם שימוש מושכל בשפה בעלפה ובכתב במגוון רחב של סוגי לשון ובהקשרים חברתיים שונים
- פיתוח מודעות לשונית ויכולת הבנה והפקה של טקסטים בהקשרים משמעותיים שונים
- טיפוח הכשירות הלשונית של התלמידים – הרחבת אוצר המילים, שכלול ההבעה בכתב ובעלפה וההבנה של טקסטים; שימוש תקין בלשון – בהגייה, בכתב, במשמעות, בנטייה, בתצורה ובתחביר; גיוון וגמישות משלבית והתאמת הלשון לנסיבות
- פיתוח מיומנויות של הבעה בעלפה (דיבור מתוכנן)
- גיוון בדרכי הערכה חלופיות והטמעת התלקיט בתהליך ההוראה-למידה

3. הוראה והערכה בית ספרית בתוכנית 30%

- תלמידים הלומדים בבתי ספר שיש להם הכרה בציון שנתי, ישתתפו בתהליך ההערכה החלופית כשאר תלמידי הכיתה, ובית הספר יזין את הציון של התלמידים במערכת תחת סמל שאלון 075-283.
- תלמידים הלומדים בבתי ספר ללא הכרה בציון שנתי, נבחנו משנה, או תלמידים אקסטרניים ייבחנו בבחינה חיצונית, סמל שאלון 075-282 ויקבלו תוספת ניקוד על פי זכאותם.

התלקיט ככלי לקידום ההבעה בכתב ובעלפה

התלקיט כולל ראיות למהלכי הלמידה ולביצועי ההבנה של הלומדים בחומר הנלמד. בתחום הדעת עברית התלקיט הוא ממהות המקצוע: תהליכי קריאה, כתיבה, בקרה ושכתוב. בתלקיט מוצגות עדויות לתהליך שהתלמיד עובר במהלך הלמידה: הטקסטים שהתלמיד קורא והמשמשים לו תשתיות לכתיבה, הטיטות שהתלמיד כותב, המשוב שהתלמיד מקבל מעמיתיו וממוריו, השכתוב שנעשה בעקבות המשוב שהתקבל וכמובן - התוצר הסופי.

חשוב לציין שיש דרכים שונות לקדם את ההבעה: הערכה של רכיבים מסוימים בכתיבה או הערכת התוצר כולו, משוב עמיתים, פעילות כיתתית להערכת תוצרים וליצירת תבחיני הערכה, משוב ובקרה עצמית של התלמיד וכדומה. על כן אין הכרח שמורה יבדוק ויעריך כל שלב ושלב בתהליך העבודה. עם זאת מומלץ כי החומרים שהמורה בוחר להערכה, יוערכו במהלך כל השנה ולא יתרכזו בהערכה אחת מסכמת של התלקיט כולו. המלצות לארגון התלקיט, לתכנון מהלכי כתיבה ולהערכת תוצרי כתיבה יינתנו בהדרכה.

הבנת הנקרא בתוכנית 30%

במהלך שיעורי עברית יש לחשוף את התלמיד למגוון רחב של טקסטים בסוגות שונות: **מידעיים**, **טיעוניים ושימושיים** (הנחיות והוראות, טקסט מדריך ומפעיל). על הטקסטים להיות בנושאים שונים ובהיקפים שונים. כמו כן יש לשלב טקסטים חזותיים, לרבות **טקסטים זעירים**, כגון דבקות, מודעות ופרסומות.

העבודה על טקסטים תתמקד בפיתוח מיומנויות אורייניות בהבנת הנקרא ושאלות שאלות בממדי ההבנה שלהן:

• איתור מידע

- איתור פרטי המידע הגלויים המרכזיים והנלווים בטקסטים (לרבות עמדות מפורשות)
- זיהוי קשרים לוגיים גלויים, כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, הסתייגות, השוואה
- ארגון מחדש של פרטי המידע בטקסט, כגון סידור מידע ברצף, שיבוץ מידע בטבלה
- זיהוי של רכיבי המבנה הגלויים בטקסט

• הבנה (פרשנות והיסק)

- הבנת משמעות נרמזת, מובלעת או מטפורית בטקסט
- הבנת מטרת הטקסט
- הבנת נושא הטקסט
- הבנת הרעיון המרכזי של הטקסט
- הבנת רעיונות שונים בטקסט (לרבות רעיונות המנוסחים בשלילה או המנוגדים לציפיות)
- הבנת עמדתו של כותב הטקסט
- הבנת עמדות שונות המוצגות בטקסט
- הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים, כגון סיבתיות, הכללה ופירוט, השתלשלות עניינים, השוואה
- הבנת תפקידיהם של רכיבי מבנה שאינם גלויים בטקסט
- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך הקשר
- הבנת אזכורים שונים המופיעים בטקסט
- מיון פרטי מידע ויצירת קטגוריות
- יצירת הכללות ופירוט

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
חינוך חרדי

- השוואה בין רעיונות, בין מאפיינים או בין פרטי מידע אחרים
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט/ים
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו

• **הערכה ביקורתית ושיקוף (רפלקציה)**

הערכה ביקורתית של תוכן הטקסט

- הערכת תוכן הטקסט (טענות, אמירות, עמדות) באמצעות ידע עולם של הקוראים
- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקוראים
- שימוש בראיות תומכות מן הטקסט ועימותן עם מקורות מידע אחרים שמחוץ לטקסט/ים
- העלאת השערות בנוגע לטקסט
- הצגת טיעונים מחוץ לטקסט ו/או הצגת הוכחות שמחוץ לטקסט לשם ביסוס
- הערכת מידת הרלוונטיות של פיסת מידע
- הערכת עמדות שונות המוצגות בטקסט וביקורת עליהן
- עימות המידע שבטקסט עם קודים חברתיים, מוסריים
- שימוש במידע העולה מן הטקסט/ים להקשרים, למצבים אחרים
- הערכה ביקורתית של לשון הטקסט ומבנהו (הבנה מטה-טקסטואלית)
- בחינה אובייקטיבית של איכות הטקסט והתאמתו לנסיבות התקשורת
- בחינת **מידת התאמתם** של רכיבים, כגון סגנון, משלב ובחירות לשוניות **למטרת הכתיבה**
- בחינת **מידת השפעתם** של רכיבים, כגון סגנון, משלב ובחירות לשוניות **על הקוראים**
- הבנת תפקידיהם של אמצעים לשוניים-דרטוריים ותרומתם לכתיבה, להעברת המסר ולחיוזק טענת הכותב
- הבנת תפקידיהם של הסימנים הגרפיים הנלווים לטקסט (כגון כוכבית, הדגשות ואיורים)
- הבנת העיקרון המארגן של הטקסט (מבנה לוגי-דרטורי)
- הערכה מנומקת על מבנה הטקסט

הערות:

- הוראת הבנת הנקרא משותפת ל-30% ל-70%. אשר על כן מומלץ לבנות תוכנית ספירלית רב שנתית (י-י"א/י"ב).
- לעיסוק שיטתי בטקסטים מנקודות ראות שונות בהבנת הנקרא, לרבות התמקדות באוצר מילים, יש חשיבות רבה ברכישת שפה. על כן יש להקפיד על קריאה של לפחות טקסט אחד בשבוע (בכיתה או בבית, בעבודה משותפת או בעבודה עצמית) וכ-20 טקסטים בשנה. חשוב שהטקסטים יהיו בהיקפים שונים ובסוגות השונות, מודפסים ומקוונים.

הבעה בכתב בתוכנית 30%

גם הוראת תחום ההבעה בכתב היא ספירלית. נושאים רבים חוזרים ונלמדים ברמות שונות של העמקה ושל מורכבות בהתאם לשכבת הגיל ולרמת בקיאותו בשפה העברית של התלמיד העולה החדש. על כן חשוב שהמטלות תהיינה מדורגות ומותאמות. על הכתיבה להיות תהליכית ומלווה בתהליכי ויסות¹, משוב, טיוט ובקרה.

בנסיבות טבעיות הכתיבה נעשית בדרך כלל מתוך מניע כלשהו. לכן רצוי להקדים לכתיבה פעילות שתיצור הניעה (מוטיבציה) אצל הכותבים ותייצר סיטואציה רלוונטית לכתיבה. על הכתיבה להיות לנמען אמיתי (שאינו רק המורה הבודק את הכתיבה) ולמטרה אותנטית הנוגעת לעולמו של התלמיד.

¹ ויסות הכתיבה הוא התהליך שבו הכותב מנהל את מחשבותיו, את רגשותיו ואת מעשיו כדי להגיע למטרות הכתיבה: שיפור יכולותיו ושיפור הטקסט הכתוב. מתוך ליכטינגר, ע' (2008). **האתגר שבהבעה: תהליכי ויסות ואסטרטגיות בכתיבה**. תל אביב: מכון מופ"ת.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
חינוך חרדי

כדאי להימנע מהוראת כתיבה באמצעות תבניות קבועות ומהערכה המתמקדת בתקינות הלשונית ובניסוח בלבד או בעיקר.

הבעה בכתב בתוכנית 30% לתלמידים שהעברית אינה שפת האם שלהם כוללת כתיבה בסוגות שונות ולמטרות שונות, כתיבה בזיקה לטקסט/ים או שאינה בזיקה לטקסט/ים, כגון **הבעת עמדה והנמקתה**; **מכתב** לנמענים שונים בנסיבות אותנטיות, כגון כתיבת מכתב תודה, מכתב תלונה, **נייר עמדה**, **המלצה** על ספר וכד'. בשלב זה יילמדו גם עקרונות הסיכום של טקסט אחד או יותר. יש לתרגל עם התלמיד כתיבה בהיקפים שונים החל בכתיבת תשובה לשאלה ועד כתיבה רחבת היקף וכן מהלכי כתיבה קצרי טווח לצד מהלכים ארוכי טווח.

פירוט ממדי ההערכה להבעה בכתב

תוכן ומבנה	רכיבים גנריים להערכת כתיבה:
	- ציר רעיוני: לטקסט ציר רעיוני ברור הכולל כמה רעיונות (בהתאם להיקף הכתיבה) המוצגים ביחידות מפותחות ומובחנות המקושרות באופן ברור וקוהרנטי - פתיחה וסיום: כתיבת פתיחה וסיום ההולמים את סוג הכתיבה - מודעות לנמען: הטקסט מכיל את המידע הדרוש לנמען כדי להבין במה דברים אמורים, לדוגמה: הגדרת מושגים רלוונטיים, מילוי פערי מידע וכדומה - רלוונטיות: הימנעות ממידע עודף וממידע שאינו רלוונטי - קישוריות: שימוש הולם באמצעי קישור מגוונים: מילות קישור, מאזכרים וכדומה - ארגון הטקסט: הטקסט מאורגן כראוי מבחינה גרפית. - בטקסט מודפס: חלוקה לפסקות, מעברים משורה לשורה, גודל גופן אחיד, הדגשות, רווח אחיד בין השורות, העדר רווח לפני סימני פיסוק וכדומה. - בטקסט שאינו מודפס יש להקפיד בעיקר על החלוקה לפסקות ועל המעבר משורה לשורה.
	בהערכת כתיבה ממוזגת יש להעריך גם את הרכיבים האלה:
	- השמטה: הפחתת מידע שאינו חיוני למטרת המיזוג - הכללה: ניסוח מכליל של מידע משותף מהטקסטים השונים והימנעות מחזרה על אותם רעיונות מפי כותבים שונים - הבניה: ארגון מחדש של הטקסט על-פי מטרות המיזוג - העתקה גורפת: הימנעות מהעתקה גורפת של חלקים גדולים ממקורות המידע השונים - דרכי מסירה: אזכור מקורות המידע בגוף הסקירה הוא על פי נורמות כתיבה אקדמיות (שימוש בשמות משפחה ושנת ההוצאה). - כתיבת מקורות המידע בסוף הטקסט על פי נורמות כתיבה אקדמיות: סדר א"ב ועקביות ברישום פרטי הביבליוגרפיה.

כתיבה בזיקה למקורות מידע:	
- בכתיבת מאמר טיעון הנשענת על מקורות מידע (הנשענת על מאמרים וטקסטים שונים) יש להקפיד על הבאת הדברים בשם אומרים תוך שימוש בדרכי המסירה השונות. - בכתיבה ממוזגת למטרת סקירה תיאורטית יש לאזכר את מקורות המידע על פי נורמות הכתיבה האקדמית.	

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
חינוך חרדי

- תחביר : משפטים שלמים הבנויים כהלכה, התאם דקדוקי (מין, מספר, זמן, גוף ויידוע), שימוש תקין במילות יחס ובמילות קישור - מורפולוגיה : שימוש תקין בצורות הנטייה (כגון שימוש תקין באותיות אית"ן, שימוש תקין בנטיית מילות היחס, הבחנה בין נטיית היחיד לנטיית הרבים) - פיסוק : שימוש נכון והולם בסימני הפיסוק - כתיב : העדר שגיאות כתיב (לנבחנים ברמות ב ו ג אין להפחית נקודות במבחן בגין שגיאות כתיב). - משלב : שימוש במשלב לשוני אחיד לאורך הטקסט המתאים לנסיבות השיח. - אוצר מילים : עושר לשוני ודיוק במשמעות	לשון ומבע
--	------------------

מומלץ לשלב בתהליך הלמידה עקרונות של למידה מתוך עניין ולאפשר לתלמיד לבחור את נושא הכתיבה של לפחות אחד מהחיבורים.

בתלקיט יוצגו שני מהלכי כתיבה שבהם התלמיד יביע את עמדתו. האחד יעסוק בנושא אישי

הקרוב לעולמו, כגון סיפור העלייה האישי, סיפור ההתאקלמות בארץ וכדומה; והאחר יעסוק

בנושאים כלליים של חברה, תרבות ופנאי, כגון ספורט, טכנולוגיה, צרכנות, אקטואליה, זכויות

הפרט וכדומה.

הכתיבה תכלול נימוקים מבוססים ומשכנעים כמו גם התייחסות לקולות השונים. היקף הכתיבה

הנדרש הוא לפחות 150-200 מילים. התלמידים ייעזרו במקורות מידע בהכוונת המורה.

לתלקיט יצורפו העדויות למהלך הלמידה והכתיבה:

- ✓ הטיטות שכתבו התלמידים
- ✓ המשוב שקיבלו התלמידים והשכתוב שנעשה בעקבותיו
- ✓ המקורות ששימשו לביסוס הנימוקים
- ✓ התוצר המוגמר

הבעה בעלִפה בתוכנית 30%

תחום ההבעה בעלִפה הוא חלק מתוכנית הלימודים של המקצוע עברית כשפה שנייה. מטרתו הפדגוגית היא לפתח כישורי תקשורת ולהביא תלמידים שעברית אינה שפת אימם לכדי שימוש מושכל בעלִפה במגוון רחב של סוגי לשון, למטרות שונות ובהקשרים חברתיים מגוונים. יש לכלול את ההבעה בעלִפה במערך ההוראה וללמדו באופן שיטתי בהיקף של כ־40% מסך שעות ההוראה בתוכנית זו.

הוראת ההבעה בעלִפה תתמקד בשלוש סוגות מרכזיות: **ריאיון** – שיחה של שאלות ותשובות; **שיח מתוכנן** מחיי היום־יום, חיי החברה או נושאים אישיים, דיון, פתרון בעיות או דילמות באמצעות עבודה בקבוצות, משחק תפקידים וכדומה; **הרצאת דברים (פרזנטציה)** בנושאים מתחומים שונים בעלי ערך תרבותי או אישי, כגון חוויות העלייה וההיקלטות בארץ, אקטואליה ומעורבות חברתית.

במהלך שיעורי העברית חשוב לייצר הזדמנויות לאינטראקציה הכוללת האזנה ודיבור לשם פיתוח היכולת התקשורתית ופיתוח מודעות לכללי הדיבור תוך הכרת הקודים החברתיים-התרבותיים ונורמות

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
חינוך חרדי

ההתנהגות הנהוגות בדיבור בציבור. חשוב לתרגל פענוח תכנים בהאזנה לקטעי אודיו, קטעי קריאה, צפייה וכדומה. אורך הקטעים ורמתם יותאמו לרמת התלמידים ולתחומי העניין שלהם.

ההערכה הבית-ספרית תכלול השתתפות בשיחה או בדיון מתוכנן, פרזנטציה של נושא לימודי והדמיה של אירועים תקשורתיים. כל אלו יתועדו בתלקיט ויכללו תהליכי הוראה ובקרה: מחוונים ומשובים.

בתלקיט יוצגו **שני** תוצרים מתחום ההבעה בעלפה הכוללים עדויות לתהליך ההוראה ולקידום התלמיד

- ✓ נימוקים לבחירת הנושא
- ✓ סיכום מקורות המידע בנושא
- ✓ ראשי הפרקים לפרזנטציה **או** השאלות לריאיון **או** התמלול למחזה או להצגה
- ✓ תוצר סופי – הפרזנטציה והמצגת או הריאיון או המחזה
- ✓ משוב המורה ורפלקציה אישית על התהליך
- ✓ עזרים נלווים: תמונות וכדומה

צוותי ההוראה יוכלו לבחור בהתאם לשיקוליהם משימות מתאימות נוספות/אחרות המפתחות את ההבעה בעלפה של תלמידיהם וכוללות תהליכי הוראה, תוצר סופי ורפלקציה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
חינוך חרדי

הפקת טקסט דבור – תיאורי ביצוע

הלמידה במסגרת ההערכה החלופית (30%) תתמקד **בהבעה בעליפה** (הפקה דבורה). להלן **תיאורי הביצוע** (can do descriptors) המצופים מתלמידים עולים חדשים **רמות א-ב** (מבוסס על תוכנית המסגרת, יוני 2022). דרישות השטף, הדיוק ואוצר המילים שבתיאורי הביצוע יותאמו לתלמידים עולים חדשים **רמה ג**.

תיאור חוויה
✓ מסוגלים לתאר בהרחבה חוויות אישיות ואירועים (למשל, טיול, מסיבה, אירוע ספורט) ✓ מסוגלים לדווח על אירועים בלתי צפויים, למשל תאונת דרכים. ✓ מסוגלים לתאר בהרחבה עלילה של ספר וסרט ולהביע את התרשמותם. ✓ מסוגלים לתאר חלומות, תקוות ושאיפות. ✓ מסוגלים לתאר אירועים אמיתיים או דמיוניים.
מסירת מידע
✓ מסוגלים למסור מידע מפורט באופן מהימן. ✓ מסוגלים להסביר את הנקודות העיקריות של רעיון או בעיה ברמת דיוק סבירה. ✓ מסוגלים למסור הנחיות מפורטות ומדויקות לביצוע משימה. ✓ מסוגלים לדווח על אירועים חדשותיים באופן מלא ומהימן.
בסיס להצגת טיעון
✓ מסוגלים להצדיק את נקודת המבט שלהם בנושא מוכר באמצעות מתן סיבות אחדות. ✓ מסוגלים להסביר נקודות מבט לגבי סוגייה אקטואלית שנויה במחלוקת באמצעות ציון יתרונות וחסרונות. ✓ יהיו מסוגלים להציג מהלך של טיעון מנומק, לוגי וברור.
מסירת הודעות לציבור
✓ מסוגלים להודיע הודעות לידיעת הציבור לגבי התרחשות באופן בהיר, שוטף וספונטני. ניתן להבין את ההודעה ללא קושי או מאמץ מצד השומע.
דיבור בפני קהל
✓ מסוגלים להציג פרזנטציה באופן בהיר הניתנת להבנה ללא קושי. הרעיונות העיקריים מפותחים בהרחבה. ✓ מסוגלים להשיב על שאלות באופן שוטף וספונטני בזמן הצגת הפרזנטציה או לאחריה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
חינוך חרדי

4. שאלון 70% לעולים חדשים ולתושבים חוזרים ברמות א-ג סמל 75274

בשאלון הבגרות נדרש הנבחן לענות על שאלות בתחום ההבנה וההבעה ועל שאלות מפרקי הלשון. פרקי הלשון ישולבו בהוראה ובהערכה בתוך הקשר לא כמטרה בפני עצמה, אלא כחלק מפיתוח מיומנויות לשוניות בדיבור ובכתיבה. הציפייה היא שהלומד יעסוק בכל תחומי הלשון ברזמנית.

מבנה השאלון 75274 :

פרקים	נושאים	ממדים	דגשים	משקל
הבנת הנקרא	- במרכז הפרק יעמדו טקסטים בסוגות האלה: - טקסט מידע (רציף או שאינו רציף) - טקסט טיעון - טקסט היצגי (תופעה)	ממדי ההבנה איתור מידע: - נגישות ואחזור ידע בתוך הטקסטים - מיון מידע הבנה: - ייצוג של שמעות מילולית - אינטגרציה והסקת מסקנות הערכה ושיקוף: - הבעת דעה נמקתה - הערכת האיכות והמהימנות - הערכה של תוכן וצורה - זיהוי של עימות והתמודדות עמו	פרק הבנת הנקרא בשאלון הבגרות יכלול שניים עד שלושה טקסטים. ייתכנו טקסטים זעירים, כגון פרסומות, מודעות, פתגמים וטקסטים שאינם רציפים, בהיקף כולל של כ-900 מילים. פרק ההבנה יכלול שאלות בזיקה לכל אחד מהטקסטים וכן שאלות של מיזוג מידע. השאלות תהיינה בממדי ההבנה השונים. תיתכנה שאלות על אוצר מילים וביטויים בהקשר הטקסטים.	30%
הבעה בכתב	כתיבה ממוזגת של שני טקסטים מסוגים שונים בהתאם לדרישות המטלה ולמטרותיה.	ממדי הערכת הכתיבה - תוכן המידע: - תמציתיות ודיוק - ארגון המידע: - עצמאיות הטקסט, לכידות וקישוריות, שזירה בין רעיונות משותפים לצד הייחודיות שבכל טקסט - אזכור מקורות המידע בגוף הסיכום ובסופו - שימוש בדרכי מסירה - לשון מבע ותקינות: - תקינות תחבירית, שימוש תקין בפועל, בשם ובנטייתיהם, במילות היחס, בהצרכה וביידוע - ניסוח ההולם את אופי הכתיבה	היקף הכתיבה הנדרש הוא כ-150 מילים. בהערכת הכתיבה זכאי התלמיד העולה (למעט תלמידים ברמה א) להתעלמות משגיאות כתיב, ייתן דגש על כתיבה לכידה ועל ניסוח ומבע ברורים.	20%

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
חינוך חרדי

פרקים	נושאים	ממדים	דגשים	משקל
לשון	- תחביר ומערכת הצורות - תקינות בשימוש בשם המספר ובמילות היחס - תקינות במילות היחס	• הבנה • המרה • יצירה • פירוק • תקינות	התשאול בפרקי הדקדוק יתבסס בעיקרו על היבט פרגמטי ולא על ההיבט המבני הפורמלי. הנבחנים יידרשו לגלות הבנה ובקיאות בשימוש נכון ותקין בדקדוק העברי ולא בניתוח מסורתי של פעלים, שמות ומשפטים.	50%

משך הבחינה: שלוש שעות.

חומר עזר מותר לשימוש: מילון או מילונית אלקטרונית שפת אם-עברית, עברית-שפת אם או כל מילון בעברית. אלה מותרים לשימוש לעולים חדשים ולתושבים חוזרים ברמות ב רג.

ייאסר כל שימוש במילון או מילונית אלקטרונית הדורשים חיבור לרשת האינטרנט.

המרת שאלונים למשפטים ציון: נבחני משנה שנבחנו טרום הרפורמה (עולם ישן) ורוצים להשלים היבחנות או לשפר ציון, ייבחנו בשאלון 75274.

הבנת הנקרא והבעה בכתב

פרק **ההבנה וההבעה** במבחן יתמקד בטקסט המידעי ובטקסט הטיעון, לרבות טקסטים היצגיים - חזותיים. ייכללו שאלות בממדי ההבנה השונים, לרבות מטלה של כתיבה ממוזגת. להלן הנושאים שיעמדו במוקד פרק זה:

- הבנת תוכן הטקסט ברמות נגישות שונות: מהרמה שבה המידע מצוי באופן מפורש בטקסט ועד לרמת פרשנות והסקת מסקנות על סמך הכתוב בטקסט.
- זיהוי הנושא המשותף וזיהוי נקודות הדמיון והשוני בין הטקסטים
- שאלות על משמעות של מילים וביטויים על סמך ההקשר הטקסטואלי
- יצירת הכללות והסקת מסקנות מתוך המידע בעזרת זיהוי הקשרים בטקסטים
- זיהוי היחסים בין פרטי מידע בטקסטים השונים, לדוגמה יחס של הכללה ופירוט, עימות, הוספה, הדגמה ועוד
- קישור בין פרט מידע לבין המקור או המקום שבו הופיע (כגון לדעת מי אמר מה)
- זיהוי והבחנה בין דעה לעובדה ועוד
- זיהוי מאפייני המקור (סוג המקור, המחבר, נקודת המבט, האמינות וכו') והשימוש בהם בצורה מושכלת בעת הכתיבה
- פענוח ייצוג גרפי והסקת מסקנות
- כתיבה של תשובה מיטבית להבעת עמדה מנומקת ומשכנעת
- כתיבה ממוזגת על סמך שני טקסטים **בהתאם לדרישות המטלה ולמטרותיה.**

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
חינוך חרדי

מטלת המיזוג בוחנת את יכולת ההבעה בכתב בד בבד עם הבנה מעמיקה של הטקסטים. אלה יתבטאו במיומנויות האלה:

- בנייה מחודשת של הטקסטים המקוריים בהתאם למטרות המיזוג;
 - ניסוח מכליל של מידע משותף מהטקסטים;
 - השמטת מידע שאינו רלוונטי.
- בתוך כך יש להקפיד על העקרונות הללו:
- נאמנות למקורות המידע
 - העתקה מושכלת וביצוע פרפרזה והימנעות מהעתקה גורפת
 - אזכור מקוצר של מקורות המידע בגוף הטקסט ורישום ביבליוגרפי על פי המוסכמות האקדמיות
 - שימוש מותאם בדרכי המסירה השונות
 - שמירה על משלב לשון הולם המתאים לשפה הכתובה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
חינוך חרדי

ת ח ב י ר ² בתוכנית 70%	
פירוט	נושאים
פירוק, הרכבה ויצירה של המבנים האלה:	צירופים
- צירוף שם עצם ותוארו: יידוע הצירוף, ריבוי הצירוף, התאמת שם התואר לשם העצם במין ובמספר - צירוף סמיכות: יידוע הסמיכות, השינויים החלים בנסמך, ריבוי הסמיכות, פירוק הסמיכות - צירוף סמיכות ושם תואר: יידוע, ריבוי והתאמת שם התואר לצירוף	
הכרת עיקרי המשפט: הנושא, הנשוא (הפועל והשמני), משלימי השם ומשלימי הפועל, לרבות חלקים כוללים בקשרים של ריבוי, ניגוד, ברירה	עמודי המשפט
זיהוי, המרה והשלמה של משפטי קיום ומשפטי שייכות: משפטי קיום (יש/אין) בהווה, בעבר ובעתיד, משפטי שייכות יש/אין בהווה, בעבר ובעתיד.	משפטי קיום ומשפטי שייכות
שימוש במבנים מודליים המביעים עמדה, אזהרה, המלצה או הוראה. לדוגמה: צריך, אפשר, אסור, מותר, כדאי, חשוב, רצוי, מקובל + שם פועל	משפטים מודליים
- הכרת משפטים מכל הסוגים: פשוט, איחוי, מורכב, לרבות משפטים בעלי חלקים כוללים, משפט בעל נושא סתמי. (לא יידרש סיווג תחבירי פורמלי של סוגי המשפטים). - המרה בין סוגי המשפטים: פשוט, מחובר ומורכב תוך שמירה על המשמעות הלוגית של המשפט ושימוש תקין במילות הקישור. - פירוק משפטים למשפטים עצמאיים והרכבת משפטים ליחידות שיח - הרכבת משפטים ליחידות שיח הדגשים: - ההתמקדות היא בשימוש התקין ובמשמעות הסמנטית של הקשרים בתוך הקשר במשפט או ביחידת השיח - שיבוץ והמרות. - תידרש תקינות תחבירית הנדרשת בדיבור יום יומי, בתקשורת בין אישית, בדיבור בציבור ובכתיבה. - יידרש זיהוי שיבושים תחביריים ותיקונם	מבנים תחביריים במשפט וביחידות השיח

² הוראת התחביר היא מנקודת מבט פונקציונלית, קרי לצורך זיהוי הרצף הלוגי במשפט ובטקסט וכן לצורך כתיבה במשלבי לשון שונים (המרות).
רציונל להוראה ודוגמאות מתוך: בליבוים, ר' (תשנ"ה). תחביר +, אקדמון, ירושלים: האוניברסיטה העברית. הדגש בהוראת התחביר יהיה על ההיבט הפונקציונלי. הדגשת הקשר בין המבנה התחבירי ובין הסיטואציה התקשורתית (ברוח תכנית הלימודים עברית כשפה שנייה, תשס"ט: 72).

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
חינוך חרדי

משפטי לוואי	הקשרים : ש, אשר, ה"א הזיקה, היוצרים פסוקיות לוואי להרחבת שם העצם
משפטי תנאי	• תנאי קיים : במקרה של, בלי, ללא, אם • תנאי בטל : לו, אילו
משפטי סיבה ותוצאה	• בראש פסוקית : כי, מפני ש, משום ש, • מכיוון ש, מאחר ש, בגלל ש, • בין איברים : לכן, לפיכך, על כן, בעקבות זאת • לפני שם העצם : בגלל (ה) בשל • בעקבות, עקב, בזכות, לאור, לרגל
משפטי ויתור והסתייגות	• בין איברים : אף על פי כן, בכל זאת, עם זאת, למרות זאת, אולם, אבל, אך, /אומנם... אבל/... • בראש פסוקית : אף על פי ש, אף ש, גם אם, למרות ש • לפני שם עצם : למרות (ה), על-אף
משפטי השוואה – דמיון וניגוד	• בראש פסוקית : כמו ש, /כשם ש, ... כך / • בין איברים : ואילו, לעומת זאת, בניגוד לכך, • אך, אבל, אולם, /לא... אלא/... • לפני שם העצם : כמו, בניגוד ל, בהשוואה ל, לעומת (ה)
משפטי תכלית	• לפני שם עצם : למען, לשם, בשביל (ה) • לפני שם פועל : כדי, בשביל • בראש משפט או פסוקית : כדי ש • בין האברים : לשם כך, למען
משפטי הוספה והדגשה	שימוש תקין בקשרים : ו, גם, נוסף על כך, זאת ועוד, יתר על כן, יתרה מזו, לא רק... אלא גם...
משפטי זמן	הכרת מילות הזמן המתייחסות לנקודת זמן ממוקדת הנלמדות כפריטים לקסיקליים : היום, מחר, לעתים, עתה, אשתקד, מעולם, לעולם, קודם לכן וכדומה. • בראש פסוקית : כש, כאשר, לפני ש, אחרי ש, לאחר ש, בזמן ש • בין איברים : קודם (לכן), לפני כן, אחר כך, לאחר מכן • לפני שם עצם : לפני, אחרי, לאחר, בזמן, בעת
משפטי תוכן	• משפטי תוכן הפותחים ב ש, כי או מילת שאלה • יש לעמוד על ההבחנה בין מילת השעבוד "כי" המציינת סיבה לבין מילת שעבוד הפותחת פסוקית תוכן. • פסוקית נושא שבראשה מילות השעבוד מה ש, מי ש

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
חינוך חרדי

דיבור ישיר ודיבור עקיף	• זיהוי ופיסוק משפטים בדיבור ישיר ובדיבור עקיף • המרה מדיבור ישיר לעקיף ולהפך יש לתת את הדעת על תפקידם הפונקציונלי כחלק מדרכי מסירת הדיבור.
תקינות תחבירית	• התאמת הפועל לעושה הפעולה (לשם או לצירוף) • התאמת כינוי הגוף לשם, לדוגמה: קירות הכיתה הם בצבע לבן. • שימוש תקין ונטייה תקנית של אותיות היחס ומילות היחס, כגון אצל, אל, אֶת, בשביל, בלעדי, בין, לפני, עם, כלפי • זיהוי מבנים תחביריים (הצירוף או המשפט) משובשים ותיקונים לרבות הסבר
מילות היחס	• נטייה ושיבוץ של מילות היחס בהקשר (בהינתן מחסן מילות יחס או בלעדיו) • שימוש במילות היחס המתאימות בהצטרפותן לפועל ולשם, כגון קינא ב/ל, אחראי ל/על, בחר ב/את, לבקר את/אצל
מערכת הצורות	
הפועל והשם	השורשים יהיו מגזרת השלמים ומהגזרות העלולות (נחים וחסרים). התלמידים לא יידרשו לנתח שורש, בניין או משקל של הפעלים והשמות. • הטיה, שיבוץ ובנייה של פעלים ושמות לרבות שמות פעולה בבניינים שונים על-פי שם פועל נתון והתאמתם להקשר. הערה: שם הפועל שבסוגריים מכוון למשפחת מילים מאותו שורש, והוא אינו מחייב בהכרח הבניה במשפט (2) על פי אותו בניין. לדוגמה: כתבו על פי שם הפועל שבסוגריים: במשפט (1) –פועל, ובמשפט (2) –שם בהתאם להקשר המשפט. (1) חברתי ואני הצטלמנו (להצטלם) בטיול השנתי. (2) היא שלחה את הצילום למחנכת הכיתה. • המרה של פעלים לשמות לרבות שמות פעולה ולהפך בהקשר טקסטואלי • ניתוח, מיון ויצירה של שמות לפי דרכי התצורה: שורש ומשקל, בסיס וצורך סופי. • הכרת משמעויות המשקלים האלה: מִקְטָל, מִקְטָלָה, מִקְטֵל, מִקְטֵלָה, קִטֵּל, קִטְלָה, קִטְלָה, קִטְלָה, קִטְלָה • הכרת צורות הבינוני המציינות בעלי מקצוע. • הכרת משמעויות הצורנים הסופיים האלה: סָן, סִי, סִית, סוֹן, סָאי, סָה ויש גם את סות
שם מספר	• שימוש תקין בשם המספר (ללא מספר חלקי): כללי שם המספר המונה, הסודר והסתמי, הנטייה וההתאם. יש להקפיד על כתיב תקין בשם המספר.